

MICHAELA KUČOVÁ:**Anetta Mona Chiša a Lucia Tkáčová – Dialectics of Subjection #1 (2004)****Anotation**

In the permanent feature of the Profil magazine we introduce feminist artworks of domestic artists with the ambition to create a collection of feminist artworks, which we would also like to release in the form of a book, thus offering readers reliable navigation in the territory of gender-specific art. Staring out from the already existing rich archive of the magazine, we have decided that it will consist of at least a hundred feminist works and, if we exceed this limit, that will only be further proof that, even though feminism is not a mainstream art in Slovakia, the feminist discourse, which is received by the majority of the population with embarrassment, has significantly changed the mindset of many artists and, via their artworks, also that of a large part of exhibition visitors.

The current article by Michaela Kučová for *Profil* magazine provides an interpretation of the video *Dialectics of Subjection # 1 / Holiday Video* (2004) by the artistic couple Anetta Mona Chiša (*1975) and Lucia Tkáčová (*1997), whose oeuvre represents one of the few explicitly articulated, feminist approaches. The static seven-minute video shows Chiša and Tkáčová in an idyllic summertime scene – at an outdoor swimming-pool. The radiant colours of their swimming-suits and drinks with straws, together with the centring of the shot on the décolletages of the artists, reinforce the careful, coquettish atmosphere of the recording. In the background summer hits play from a radio, while the artists laugh and discuss, which artist or theoretician they would be willing to sleep with. The interview reverses the traditional understanding of gender roles. The objects of female evaluation are men, while the only relevant criterion is their physical attractiveness, regardless of their position, achievements, expertise, artistic talent or intellect. The “disarmed” men exposed to a female view lose their canonical intangibility. The gist of it is not the sexual fantasy itself, but its mechanisms and implications.

Anetta Mona Chiša (*1975) and **Lucia Tkáčová** (*1977) graduated from the Academy of Fine Arts and Design in Bratislava. Since 2000, they have been working as an artistic couple, they are laureates of the Oskar Čepan Award 2006. They regularly exhibit in Slovakia as well as abroad. In their art they use different media including video, drawing, sculpture, performance or interventions. Throughout their careers they have continued to examine the current issues of femininity and masculinity, Eastern European history and collective consciousness and the social, cultural and political situation, but they are also interested in the specificities of the relationships and functioning of the artistic scene and cultural institutions.

Michaela Kučová (*1988) graduated in Art Science from the Masaryk University in Brno. Her papers have been published for example in *Denník N*, *SME*, *Pravda*, *Vlna*, *Artalk* and *Kapitál*. She participated in the organization of the Oskar Čepan Award, the project *Question of Will* and *Pecha Kucha Night Bratislava*. She was a co-founder of the feminist newsletter *Kurník*.

MICHAELA KUČOVÁ:**Anetta Mona Chiša a Lucia Tkáčová – Dialectics of Subjection #1 (2004)****Anotácia**

V stálej rubrike časopisu Profil predstavujeme rôzne polohy feministickej tvorby domácich autoriek a autorov s ambíciou vytvoriť kolekciu feministických diel, ktorú by sme radi vydali aj v knižnej podobe, a ponúkli tak čitateľom spoľahlivú navigáciu v teritóriu rodovo špecifickej tvorby. Vychádzajúc z už existujúceho bohatého archívu časopisu sme sa rozhodli, že ju bude tvoriť minimálne sto feministických diel, a ak túto hranicu prekročíme, bude to len ďalší dôkaz, že hoci feminizmus nie je na Slovensku hlavným prúdom umenia, feministický diskurz, väčšinou populáciou zvyčajne prijímaný rozpačito, významným spôsobom zmenil myslenie mnohých umelkyň a umelcov a prostredníctvom ich tvorby i veľkej časti návštevníčok a návštevníkov výstav.

Aktuálnym príspevkom, ktorý pre časopis Profil napísala Michaela Kučová, je interpretácia videa *Dialectics of Subjection #1/Holiday Video* (2004) umeleckej dvojice Anetta Mona Chiša (*1975) a Lucia Tkáčová (*1997), ktorých tvorba predstavuje jeden z mála explicitne artikulovaných feministických prístupov. Statické sedemminútové video zobrazuje autorky v idyllickej letnej scéne – na kúpalisku. Žiarivá farebnosť plaviek a nápojov s centrováním záberu na dekolty umelkyň posilňujú bezstarostnú, koketnú atmosféru nahrávky. Na pozadí letných rádiových hitov sa odohráva rozhovor, v ktorom umelkyne so smiechom hovoria o tom, s ktorým umelcom či teoretikom by boli ochotné sa vyspať. V rozhovore dochádza k prevráteniu tradičného chápania rodových rolí, keď sú to výnimočne muži, u koho je jediným relevantným kritériom fyzická príťažlivosť bez ohľadu na dosiahnuté postavenie, úspechy, expertízu, umelecké nadanie či intelekt. „Odzbrojení“ muži vydaní napospas ženskému pohľadu strácajú svoju kano-nickú nedotknuteľnosť. Pointou nie je samotná sexuálna fantázia, ale jej mechanizmus a dôsledky.

Tvorba umeleckej dvojice Anetta Mona Chiša a Lucia Tkáčová predstavuje jeden z mála explicitne artikulovaných feministických prístupov v súčasnom slovenskom umení. Aspektom postfeministického uvažovania umelkyň je aj snaha vyhraničiť sa voči esencionalizmu v umeleckej tvorbe a kritika automatického prisudzovania rodových a feministických kategórií dielam vytvoreným ženami. Ak umelecké dielo vytvorila žena, neznamená to, že primárne vypovedá o ženskej skúsenosti či nebodaj inherentne naplňa požiadavky feministického umenia (ako sa zvykne dodatočne uvádzať pri autorkách, ktoré sa samy s feminizmom nestotožňovali). Chiša a Tkáčová však od nultých rokov prinášajú diela, pre ktoré postfeministické myšlienky predstavujú primárne východisko, nie spätne aplikovanú kvalitu. V ich spoločnej tvorbe kritiku rodových stereotypov, sexismu, ako aj inštitucionálnej moci charakterizuje hravosť, humor a provokácia. Ich využitím prinášajú v slovenskom prostredí ojedinelé nazeranie na problematiku sexismu, ktoré svojou „štekľivosťou“ provokuje obe „strany tábora“ – tradične patriarchálnu časť spoločnosti a umeleckej obce, ako aj členov a členky hlásiace sa k feminizmu.

Nerovné postavenie žien v spoločnosti Chiša a Tkáčová reflektujú predovšetkým v kontexte umeleckého prostredia. To je dodnes deformované storočiami obmedzených príležitostí pre rozvoj umeleckej praxe žien, ako aj stereotypnými predstavami o mužskom géniovi a objektivizácii, respektíve redukcii ženy na rolu múzy. Práve objektivizáciu problematizuje séria štyroch videí *Dialectics of Subjection* (2004 – 2006), v ktorých Chiša a Tkáčová hodnotia mužské osobnosti na základe ich príťažlivosti. Prvé dielo série *Dialectics of Subjection #1* s podtitulom *Holiday Video* je zamerané na slovenských umelcov a teoretikov. Statické sedemminútové video zobrazuje Chišu a Tkáčovú v idylicky letnej scéne – na kúpalisku, popijajúc ovocné nápoje. Žiarivá farebnosť plaviek a nápojov spolu s centrom zaberu na dekolty umelkyň posilňujú bezstarostnú, koketnú atmosféru nahrávky. Na pozadí letných rádiových hitov sa odohráva rozhovor, v ktorom umelkyne so smiechom hovoria o tom, s ktorým umelcom či teoretikom by boli ochotné sa vyspať. Neskoršie pokračovania série *Dialectics of Subjection #2/Home Video* (2005) predstavujú podobne intímne ladené záznamy rozhovorov umelkyň porovnávajúcich príťažlivosť protagonistov dvoch konkurujúcich si výstavných projektov – Pražského bienále 2 (Giancarlo Politi, taliansky kritik a vydavateľ časopisu *Flash Art*) a Medzinárodného bienále súčasného umenia (Milan Knížák, vtedajší riaditeľ Národnej galérie v Prahe)¹ – alebo dobových svetových politických lídrov, napr. Jacquesa Chiraca, Alexandra Lukašenka, Tonyho Blaira (*Dialectics of Subjection #4/Late Night Video*, 2006). Na príbuznom princípe je založená aj inštalácia *The Red Library* z roku 2005, keď autorky na steny pražskej Galérie Jelení spísali zoznam českých umelcov a kurátorov kategorizovaných na základe ich subjektívne posudzovanej fyzickej atraktívnosti.

Dialectics of Subjection #1 (Holiday Video) na prvý pohľad pôsobí ako spontánny rozhovor dvoch blízkych priateľiek, nevinné klebetenie s výbuchmi smiechu. Erotickým nábojom a vizuálnym spracovaním môže tiež pripomínať konfesionálne časti televíznych reality show, keď účinkujúci hovoria o svojom intímnom prežívaní priamo pred kamerou. (Prvá reality show podobného typu sa však na Slovensku vysielala až rok po vzniku prvého videa.) Sexualizovaným obsahom objektivizujúcim opačné pohlavie zas evokuje ženskú verziu takzvaných locker room talk (fenomén sexistických chválenkárskych vyjadrení v rozhovoroch medzi mužmi). Pozoruhodné však je, že video neobsahuje konkrétne hodnotiace komentáre jednotlivých mužov, umelkyne maximálne

1 RUSNÁKOVÁ, Katarína. *História a teória mediálneho umenia na Slovensku*. Bratislava: VŠVU, 2006, s. 142.

konštatujú, že niektorý je „zaujímavý“, „sympatický“ či „zlatý“. Ak pripustia, že s niektorým mužom by mali sex, často používajú formulácie ako „kebyže musím“. V neskorších videách je ochota mať sex so spomínanými mužmi dokonca rámcovaná sumou peňazí.

Predmetom rozhovoru Chisy a Tkáčovej sú muži, predovšetkým rovesníci či starší umelci a teoretici,² medzi ktorých je provokatívne zaradená aj Anna Daučíková, najvýraznejšia slovenská predstaviteľka queer umenia. A hoci hravá forma rozhovoru môže pripomínať variáciu na podobne komfortnú zónu narúšajúcu hru *Pravda alebo skutok*, ani zďaleka tu nejde len o vyzývavosť. Spomínaní muži predstavujú „to najlepšie“ zo slovenskej umeleckej scény, úspešných výtvarníkov a kurátorov, ktorí formujú lokálne umelecké prostredie. Podľa Omara Mirzu teda môže byť jedným z odkazov diela „*kariérna výhodnosť vyspatia sa s mužom, ktorý má určitý vplyv na scéne*. Tento aspekt je v podstate kritikou do vlastných radov, keďže poznáme ženy, ktoré sa „prepracujú“ na rôzne lukratívne pozície (v zamestnaní, v show biznise a pod.) „cez posteľ“, alebo tzv. *zlatokopky*, ktoré spávajú s úspešnými a bohatými mužmi len kvôli ich peniazom.“³ Video však nijako nepodnecuje k vynášaniam akýchkoľvek moralizujúcich súdov nad ženami či mužmi, ktorí svoju sexualitu využívajú na získavanie kariérnych výhod. Naopak, vyššie spomínanou formuláciou „kebyže musím“ skôr naznačuje systém, ktorý zneužíva ženu, nie naopak, ako aj predpoklad nevyhnutnosti výmeny sexuálnych pozorností.

Podstatne zaujímavejšia je druhá strana tejto mocenskej situácie – redukovanie vplyvných mužov na sexuálne objekty. V rozhovore dochádza k prevráteniu tradičného chápania rodových rolí, keď sú to výnimočne muži, u koho je jediným relevantným kritériom fyzická príťažlivosť bez ohľadu na dosiahnuté postavenie, úspechy, expertízu, umelecké nadanie či intelekt. „Odzbrojení“ muži vydaní napospas ženskému pohľadu strácajú svoju kanonickú nedotknuteľnosť. Pointou nie je samotná sexuálna fantázia, ale jej mechanizmus a dôsledky. Ako však upozorňuje Petra Hanáková, túto interpretáciu komplikuje skutočnosť, že v prostredí súčasného slovenského umenia sú v pozíciách moci výrazne zastúpené ženské osobnosti, či už na čele inštitúcií alebo v roli kurátoriek a teoretičiek.⁴

Video kúpaliskového dialógu tak najpresnejšie odkrýva predovšetkým samotné spoločenské tabu. S odzbrojujúcou otvorenosťou pomenúva sexuálnu dynamiku, ktorá formuje spoločenské vzťahy (či už so strany „zlatokopiek“, predátorov alebo jednoducho osôb, ktoré cítia vzájomnú príťažlivosť). Predovšetkým pre publikum s dostatočnou znalosťou umeleckej komunity a zároveň s odstupom od menovaných tak ide o nanajvýš zábavné cvičenie, ktoré odhaľuje zvyčajne zamlčované zmysľanie. Uchopenie témy načrtáva vyššie spomínané nerovnosti, no sexistický naratív ironizuje a obracia s nadhľadom. Autorky, ktoré bezostyšne vyslovujú svoje intímne preferencie, preberajú aktívnu rolu objektivizujúceho pohľadu s nadsádzkou (a zároveň postfeministickou sex-positívnou samozrejmou). Ich frivolne zmyselné vyžarovanie naznačuje, že ide predovšetkým o hru. Nakoľko je však táto hra nevinná je otázka, ktorú si musí každý zodpovedať sám.

2 Roman Ondák, Marek Kvetan, Cyril Blažo, Sväto Mikyta, Mišo Moravčík, Anton Čierny, Laco Teren, Ivan Csudai, Boris Ondreička, Peter Tajkov, Peter Kalmus, Dušan Brozman, Aurel Hrabušický, Daniel Fischer, Rudolf Síkora, Monogramista T.D, Vlado Beskid, Ivor Diosi, Dušan Zahoranský, Emil Drličiak, Erik Binder, Anča Daučíková, Ivan Jančár, Richard Gregor.

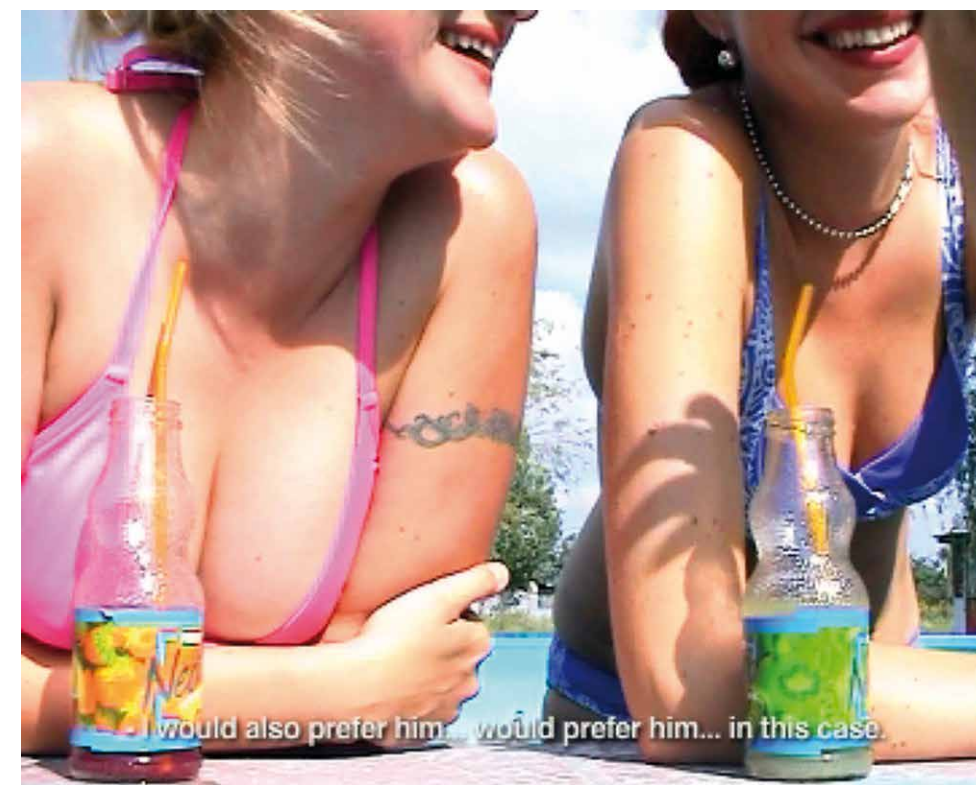
3 MIRZA, Omar. Anetta Mona Chiša a Lucia Tkáčová – *Dialectics of Subjection #1 /Holiday Video/*, Nitrianska galéria. Dostupné na <https://nitrianskagaleria.sk/virtualna-galeria/anetta-mona-chisa-a-lucia-tkacova-dialectics-of-subjection-1-holiday-video/> [10. 3. 2019].

4 HANÁKOVÁ, Petra. Mona Chiša, Anetta; Tkáčová, Lucia. In *Arslexicon – výtvarné umenie na Slovensku* [online], dostupné na <http://www.arslexicon.sk/?registre&objekt=mona-chi%BAa-aneta-tkacova-lucia> [10. 3. 2019].

Anetta Mona Chiša (*1975) a **Lucia Tkáčová** (*1977) sú absolventkami Vysoké školy výtvarných umení v Bratislave. Ako umelecká dvojica tvoria od roku 2000, sú laureátkami Ceny Oskára Čepana 2006. Pravidelne vystavujú na Slovensku aj v zahraničí (*Gender Check*, MUMOK, Viedeň, 2009; *Performing History*, Pavilón Rumunská, spolu s Ion Grigorescu, 54. bienále v Benátkach, 2011; *The Global Contemporary*, ZKM, Karlsruhe, 2011; *3rd Moscow International Biennale for Young Art*, Moskva, 2012; *Unlooped-KINO*, Manifesta 10, St. Petersburg, 2014), aktuálne na výstave *We Women* are going to insist on fighting for our rights, Guerilla of Enlightenment, < rotor >*, Graz, 9. 3.– 25. 5. 2019. Vo svojej tvorbe využívajú rôzne médiá vrátane videa, kresby, sochy, performance či intervencií. Dlhodobu skúmajú aktuálne problémy femininity a maskulinity, východoeurópskej histórie a kolektívneho vedomia, sociálnej, kultúrnej a politickej situácie, ale zaujímajú ich aj špecifiká vzťahov a fungovania umeleckej scény a kultúrnych inštitúcií.

Michaela Kučová (*1988) absolvovala umenovedné štúdiá na Masarykovej univerzite v Brne. Jej texty boli publikované napríklad v *Denníku N*, *SME*, *Pravda*, *Vlna*, *Artalk* a *Kapitál*. Podieľala sa na organizácii Ceny Oskára Čepana, na projekte *Question of Will* či *PechaKucha Night Bratislava*. Spoluzaložila feministický newsletter *Kurník*.
mailto: mi.kucova@gmail.com

Anetta Mona Chiša a Lucia Tkáčová: *Dialectics of Subjection #1 /Holiday Video/*, 2004, video, 7 min., farba, zvuk. V zbierke Nitrianskej galérie v Nitre